

ДО

**Г-Н ЕМИЛ КОШЛУКОВ
ГЕНЕРАЛЕН ДИРЕКТОР НА
БЪЛГАРСКАТА НАЦИОНАЛНА ТЕЛЕВИЗИЯ**

КОПИЕ ДО:

**Г-ЖА БЕТИНА ЖОТЕВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
СЪВЕТА ЗА ЕЛЕКТРОННИ МЕДИИ**

**Г-Н ДИМИТЪР МАРГАРИТОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯТА ЗА ЗАЩИТА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ**

**Г-ЖА РУМЯНА КАРЛОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ЕТИЧНАТА КОМИСИЯ КЪМ
НАЦИОНАЛНИЯ СЪВЕТ ЗА САМОРЕГУЛАЦИЯ**

**Г-ЖА НЕЛИ ОГНЯНОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯТА ЗА ЖУРНАЛИСТИЧЕСКА ЕТИКА КЪМ
НАЦИОНАЛНИЯ СЪВЕТ ЗА ЖУРНАЛИСТИЧЕСКА ЕТИКА**

БНТ не бива да се оплита в паяжината на тютюневата индустрия

Новите тютюневи продукти не опазват общественото здраве

Поправка на публикувана информация

УВАЖАЕМИ Г-Н КОШЛУКОВ,

На 11 август 2020 г. ръководената от Вас Българска национална телевизия (БНТ), волно или неволно, направи реклама на един от гигантите на тютюневата индустрия, която

ежегодно убива 8 милиона души, 1 милион от които са непушачи. Освен на журналистическата отговорност пред милионната аудитория, предоставената едностранчива и манипулативна информация нарушава изискванията и на българското законодателство, и на Рамковата конвенция за контрол на тютюна (РККТ) на Световната здравна организация (СЗО), която България е ратифицирала със закон. Ето защо, моля за поправка, както и за цялостно преосмисляне от Ваша страна на отговорността към законодателството за контрол на тютюнопушенето и здравето на българските граждани от страна на БНТ като основна обществена медия.

В „Сутрешен блок“ водещата Христина Христова проведе разговор с председателя на Национална пациентска организация (НПО), д-р Хасърджиев, за представяне публикуваното от тях на 04.08.2020 г. „Национално представително проучване на възприятието и употребата на тютюневи и свързаните с тях изделия“.

На пръв поглед изследването изглежда продиктувано от искрена загриженост за здравето на хората, на младите и особено на зависимите от никотин, което заслужава да бъде популяризирано. По-задълбоченият анализ обаче – както на проучването, така също и на неговата интерпретация, разкрива редица неистини и прикрити зависимости, които оплитат представянето му по БНТ (както и в много други медии) в паяжината на умелия маркетинг на една смъртоносна индустрия.

Редно е тази плетка да се разплете от БНТ и останалите отговорни пред обществото и журналистиката медии. Главният акцент в изложението на д-р Хасърджиев за тютюнопушенето пред БНТ (първата част на интервюто) бяха новите нагреваеми тютюневи изделия, които по думите му, се познават „за съжаление, недостатъчно“. Д-р Хасърджиев спомена, че проучването е направено по поръчка на НПО, но пропусна да каже, че то е финансирано частично от Филип Морис България ЕООД.

Препоръките на ратифицираната от България РККТ на СЗО в подобни случаи са категорични: [„Между интересите на тютюневата индустрия и интересите на общественото здравеопазване съществува фундаментален и непримирим конфликт.... Избягвайте партньорство с тютюневата индустрия.“](#)¹

Под въпрос е и независимостта на агенцията, провела въпросното проучване. То е осъществено от агенция Kantar - България, част от световната група за маркетингови проучвания, консултации и информация [Kantar](#).² През последните години тя е редовен изпълнител на големи проучвания, финансирани от тютюневи гиганти като JTI, BAT. През 2018 г. агенцията е осъществила проучване в 13 страни – [“Worldwide State of Smoking Survey”](#),^{3, 4} финансирано от фондацията „За свят без тютюнев дим“ ([Foundation for Smoke Free World](#))⁵, създадена и финансирана изцяло от Philip Morris International. Излиза, че

¹ https://www.who.int/fctc/guidelines/adopted/article_5_3/en/

² <https://tobaccotactics.org/wiki/kantar/>

³ https://web.archive.org/web/20180513210259/https://amadashboards.com/kp/eu_smokefree/

⁴

<https://web.archive.org/web/20180517004415/https://www.smokefreeworld.org/newsroom/new-global-survey-points-key-issues-needs-and-gaps-fight-end-smoking>

⁵ <https://www.smokefreeworld.org/>

агенцията е силно зависима от финансите и интересите на тютюневата индустрия – факт, който аудиторията е редно да научи.

България не е единствената страна, в която се води агресивна кампания за спечелване от една страна доверието на научните среди, а от друга – за промяна на обществените нагласи в полза на ребрандираната тютюнева индустрия. През юни 2019 г., [в Казахстан беше установено партньорство между Philip Morris International и научни работници](#) от най-авторитетните медицински институти в страната за провеждане на изследване върху награвяемите тютюневи изделия. Благодарение на обединените усилия на наистина независими учени и граждански организации, това партньорство и проучването не се осъществиха.⁶ У нас обаче, партньорството с Филип Морис България и свързаното с него финансиране, е добре прието от страна на много НПО, в разрез с препоръките на РККТ.

В предаването д-р Хасърджиев заяви, че „наскоро FDA излезе със заключение, изключително позитивно за новите награвяеми продукти, че те могат, че ТЕ СА ДАЛЕЧ ПО-БЕЗОПАСНА АЛТЕРНАТИВА на конвенционалните цигари... На фона на всичко това потреблението в България на тези бездимни продукти, за сметка на традиционните, не е достатъчно.“.....

Ще оставим настрана въпроса защо според д-р Хасърджиев потреблението не е достатъчно и кой има интерес това потребление да се увеличава, колкото се може повече. От ключово значение е фактът, че Американската агенция за храните и лекарствата (FDA) никога не е изразявала твърдение, че IQOS са по-безопасни. На практика в случая ефирът на БНТ послужи за разпространение на откровена неистина, която екипът на предаването не опроверга и не поправи по никакъв начин.

Удобно за маркетинговите тези на тютюневата индустрия, д-р Хасърджиев пропусна да обясни, че има два типа документи в категорията [„тютюневи изделия с модифициран риск“](#). Единият (“exposure modification” order) показва, че продуктите отделят по-малко вредни вещества или поставят този, който ги употребява на по-малко въздействие. Другият (“risk modification” order) показва, че „чувствително намаляват вредата и риска от заболявания, свързани с тютюнопушенето, както за индивида, който ги употребява, така също и за обществото като цяло.“⁷

FDA издаде документ за IQOS, като продукт с „модифицирано излагане под въздействие“ (“exposure modification” order) поради отделянето на намаленото количество от някои вредни и потенциално вредни химически вещества при употребата на IQOS, в сравнение с тези при конвенционалните цигари. Но въпреки всички усилия, PMI не получи документ за „модифициране на риска“ (“risk modification” order). Напротив, даже и при това свое действие FDA изрично подчертава, че [„тези продукти не са безопасни, нито „одобрени“ от FDA.“](#)⁸

⁶ <https://exposetobacco.org/react/>

⁷ <https://www.fda.gov/media/139796/download>

⁸

<https://www.fda.gov/news-events/press-announcements/fda-authorizes-marketing-iqos-tobacco-heating-system-reduced-exposure-information>

Във връзка с това [СЗО отново заяви, че „намаленото въздействие на отделни вредни химикали при употребата на нагреваеми тютюневи изделия, не прави тези изделия безобидни](#), нито пък води до намален риск за човешкото здраве. В действителност, някои токсини присъстват в аерозолите на нагреваемите тютюневи изделия в по-високи концентрации, отколкото в дима на конвенционалните цигари, а има и допълнителни токсини, които не присъстват в конвенционалния цигарен дим. Последствията за здравето от излагането на тези токсини са неизвестни.“⁹

УВАЖАЕМИ Г-Н КОШЛУКОВ,

Цялата първа част на разговора с д-р Хасърджиев беше категорична директна реклама на нагреваемите тютюневи изделия, което е нарушение на чл. 75, ал. 6 от Закона за радиото и телевизията (*Забраняват се всички форми на търговски съобщения за цигари и други тютюневи изделия*) и на чл. 35, ал. 2 от Закона за тютюна, тютюневите и свързаните с тях изделия (*Забранява се рекламирането на тютюн, тютюневи и свързани с тях изделия в радио- и телевизионни предавания*), за което ще бъдат информирани съответните контролни органи. Категорично не приемаме обществената телевизия да нарушава законите на страната и да внушава на населението, че има тютюневи изделия, които са по-малко вредни.

Освен тези два закона е нарушен и чл. 5.3 от [ПККТ на СЗО](#), в който е записано, че „*при изработването и прилагането на политиките за обществено здраве по отношение на контрола на тютюна, страните трябва да предприемат действия, които да предпазват тези политики от търговските и други интереси на тютюневата промишленост при спазване на националното законодателство.*“¹⁰

Чрез безкритичното тиражиране на внимателно изработените маркетингови послания на тютюневата индустрия, маскирани като „изводи“ от изследването на д-р Хасърджиев, БНТ практически нарушава тези законови норми. В тях на всеки ред се прави внушение, че държавата не е в състояние да се справи с проблема тютюнопушене, че мерките, които тя използва са традиционни, неефективни и остарели. Вместо това проучването лансира нуждата от уж „новите“ технологии и нагреваеми продукти на Филип Морис, като ги циментира чрез представения личен опит на д-р Хасърджиев. По този начин се обслужва комуникационно маркетинговия интерес на могъща световна тютюнева компания, която щедро плаща за него.

ГОСПОДИН КОШЛУКОВ,

От Вас, като Генерален директор на БНТ, очакваме да обезпечите спазване на законите и прилагане на професионалните и етични норми на журналистиката. В обратен случай

9

<https://www.who.int/news-room/detail/27-07-2020-who-statement-on-heated-tobacco-products-and-the-us-fda-decision-regarding-iqos>

¹⁰ <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42811/9241591013.pdf?sequence=1>

поставяте на карта репутацията и обществения статут на БНР, като ги превръщате в инструмент за пряко вмешателство на тютюневата индустрия в политиките на общественото здраве в България. За да се предотврати това имаме готовност да осигурим водещи български и международни експерти за провеждане на разяснителни и информационни срещи с Вас и редакционния, маркетингов и правен екип на БНТ, в сътрудничество с офиса на СЗО в България и Министерство на здравеопазването.

Освен това каним БНТ да стане първата национална медия, присъединила се към [Меморандума за прекратяване на рекламата и промоцията на тютюневите изделия и спонсорството от страна на тютюневата индустрия](#)¹¹, създаден под егидата на СЗО и подписан от много организации и институции в България.

С уважение

Д-р Гергана Гешанова, председател на Коалиция за живот без тютюнев дим

Писмото се подкрепя и от:

- Доц. д-р Христо Хинков, Директор на Национален център за обществено здраве и анализи
- Д-р Александър Симидчиев, Председател на Сдружение „Въздух за здраве“
- Д-р Виктория Чобанова, Председател на Сдружението на общопрактикуващите лекари в София област (СОЛСО)
- Проф. д-р Иво Петров, Директор на Сърдечно съдов център, Аджибадем Сити Клиник
- Д-р Маша Гавраилова, Председател на Сдружение „България без дим“
- Диана Хаджиангелова, Председател на Асоциация на българите боледуващи от астма – Дишам свободно
- Павел Антонов, дфн, Управляващ редактор на Фондация „БлуЛинк“
- Д-р София Ангелова, дм, Председател на Национална асоциация за превенция на белодробните болести
- Доц. д-р Александър Жеков, Председател на Национално Младежко Сдружение за Здравна Политика и Мениджмънт
- Георги Богданов, Изпълнителен директор на „Национална мрежа за децата“
- Майя Викторова – Ханджийска, Председател на Българска Асоциация Диабет“
- Ирина Илиева, Председател на Гражданско сдружение Алцхаймер България

11

<https://www.coalicia.bezdim.org/bg/component/content/article/2-uncategorised/183-2019-09-10-13-20-19.html?Itemid=437>

- Павел Павлов, Председател на Асоциацията „Само Днес“
- Доц. д-р Антоанета Манолова, дм, експерт по превенция и контрол на тютюнопушенето
- Александър Александров, Член на Сдружение „България без дим“